

Foto: Foto: Lars Dahlström.

Stora Hyttnäs

Stora Hyttnäs ligger i Sundborn i Falu kommun, på andra sidan ån från Carl Larssongården. Det är ett välbevarat exempel på ett högborgerligt hem från slutet av 1800-talet med en restaurerad 1800-talsträdgård. Stora Hyttnäs byggnadsminnesförklarades 2016.

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

Beskrivning

Historik

Hyttnäs omnämns första gången i skrift 1570. På 1600-talet ägdes Stora Hyttnäs av den adliga ätten Silverström och byggdes ut till en betydande bergsmansgård, med ett flertal byggnader och en större trädgårdsanläggning med krydd-, frukt-, humle- och kålgård samt två ruddammar. Stora Hyttnäs hade under 1600-talet en egen kopparhytta som låg norr om gården. På slutet av 1700-talet genomgick gården ett flertal ägarbyten och delades upp. Stora Hyttnäs samlades åter igen till en större enhet av Häradsskrivare L.G Rathsman, som 1822 gifte sig till gården. Under dennes tid som ägare av gården uppfördes nuvarande flygel år 1823 och huvudbyggnaden ca år 1840. Han planterade även en lärkallé intill gården, varav delar finns kvar.

Stora Hyttnäs förvärvades på 1870-talet av flottningsschef Karl August Tundal. Han upplät gården som bostad för sin dotter Henrikas räkning, i samband med dennas giftermål med löjtnanten Pontus Linderdahl. På Henrikas initiativ omdanades trädgården i tysk stil med slingrande gångar och prydnadsplanteringar. I slutet av 1890-talet byggs huvudbyggnaden till med en lägre utbyggnad på västra gaveln, inrymmande kök, jungfrukammare och sängkammare. Samtidigt tillkom husets frontespiser. Det byggdes till på höjden och verandan fick sin slutliga utseende. I det inre fick matsalen sin nuvarande form i nyrenässansstil.

Under 1900-talet levde barnen till Henrika och Pontus Linderdahl kvar på gården tills den yngste sonen Bengt Linderdahl avled 1983. Han testamenterade gården med dess rika lösöre till en stiftelse - Linderdahlska stiftelsen. Under barnens tid skedde inga betydande förändringar, utan gården bibehölls i sin sena 1800-tals form. Yngste sonen Bengt, som var botaniker, tillförde dock trädgård och park en rad exotiska växter. Under stiftelsens förvaltning har byggnaderna på gården och dess trädgård renoverats så att de väl återspeglar ett högreståndshem från slutet av 1800-talet.

Miljö

Stora Hyttnäs, ursprungligen en bergsmansgård, ligger beläget på en udde i Sundbornsån i Sundborns by, mellan kraftverkskanalen till Sundborns kraftverk och den gamla åfåran. På andra sidan kanalen ligger Carl Larssongården eller Lilla Hyttnäs. Gården ingår i riksintresseområde för kulturmiljövården Sundbornsåns dalgång och utgör en del av Världsarvet Falun.

Till Stora Hyttnäs hör en stor trädgård och park. En kort allé med lärkträd från första hälften av 1800-talet leder fram till gården. Invid allén ligger grunden efter en äldre mangårdsbyggnad. Trädgården är anlagd i så kallad tysk stil med symmetriskt ordnade, slingrande gångar och en stor rundel med prydnadsplanteringar på den grusade gårdsplanen. Det står bland annat ett flertal buskar, träd och två syrenbersåer samt rabatter med perenner. I södra delen av trädgården finns rester av den gamla fruktträdgården och en mindre, nyanlagd köksträdgård. Den östra delen av fastigheten upptas av ett mera parkartat område med stora granar med en slingrande gångstig. Längst i söder finns en smedja och sannolikt rester av en av de ruddammar som fanns på gården. I trädgården växer moderträdet till sorten Gubbäpple, ett av Dalarnas äldsta fruktträd, ca 350 år gammalt.

**Figur 1. Moderträdet till Gubbäppet, 350 år gammalt.
Foto: Lars Dahlström.**

Byggnader

Bebyggelsen på fastigheten består av en huvudbyggnad, en kontorsflygel och en smedja. Mangårdsbyggnaden är uppförd i 1 ½ våning av rödfärgat timmer med tegeltak. På långsidorna finns två frontespiser. En större veranda med lövsågerier, krönt av en balkong, pryder långsidan mot söder. På västra gaveln finns en lägre utbyggnad för kök med mera i en våning med plåttak. Interiören har en i huvudsak sexdelad plan. Interiörens fasta inredning är välbevarad med prägel av sent 1800-tal. Den omfattar bland annat dekorationsmålade tak i två rum, ett flertal kakelugnar och hög bröstpanel i matsalen.

**Figur 2. Huvudbyggnaden och kontorsflygeln till vänster.
Foto: Lars Dahlström.**

I vinkel mot huvudbyggnaden, på dess östra sida står kontorsbyggnaden. Huset är uppfört som en parstuga av timmer i 1 ½ våning, klädd med faluröd träpanel och med tegeltak. Byggnaden har ett framskjutande mittparti med fritrappa. Kontorsbyggnaden användes av häradskrivare Rathsman som kontor och lokaler för juridikstuderande.

Figur 3. Växtligheten präglar miljön på fastigheten. Foto: Lars Dahlström.

Figur 4. Huvudbyggnadens veranda. Foto: Lars Dahlström.

Byggnadsminnesförklaring

Motivering till byggnadsminnesförklaringen

Stora Hyttnäs är ett välbevarat exempel på ett högborgerligt hem från slutet av 1800-talet. Såväl byggnader med deras fasta och lösa inredning som trädgården speglar väl det sena 1800-talets stilideal. Stora Hyttnäs utgör härigenom en pedagogisk pendang och kontrast till den angränsande Carl Larssonsgården, med dess för sin tid banbrytande radikala uttryck, vad gäller utformning av hem och trädgård. Stora Hyttnäs ingår också som en viktig del av Sundborns by, som utgör en del av Världsarvet Falun.

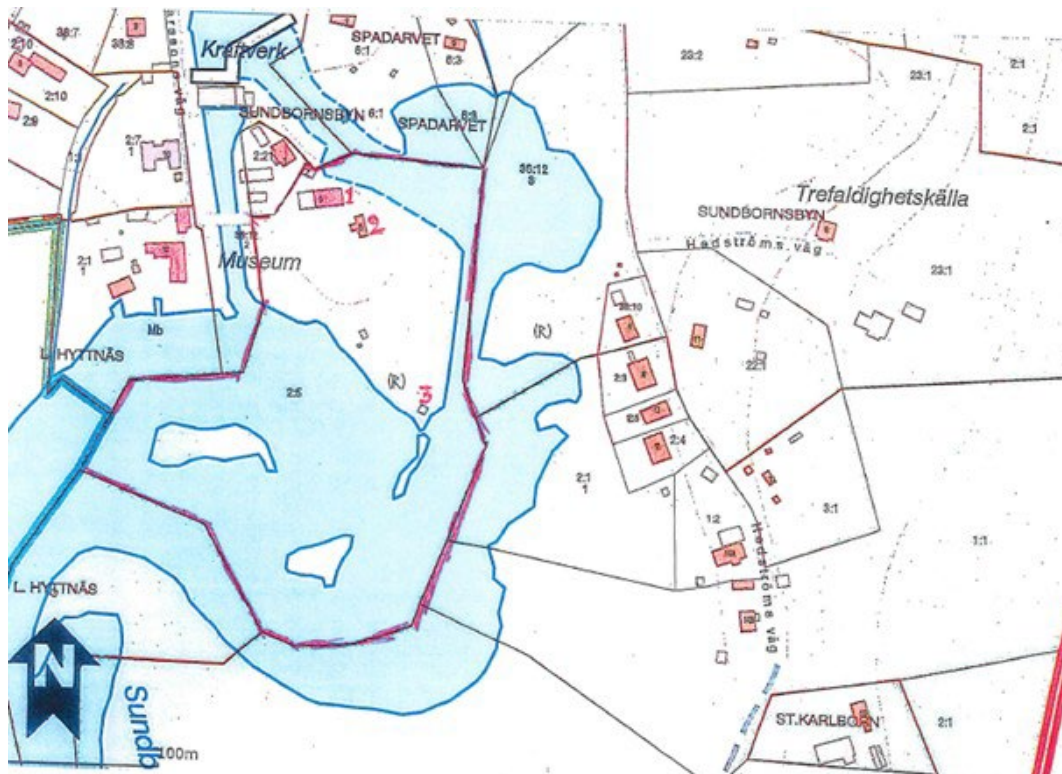
Skyddsbestämmelser

Skyddsområdet omfattar fastigheten Stora Hyttnäs 2:5.

Skyddsbestämmelserna omfattar de byggnader som markerats med nr 1–3 på situationsplanen.

1. Byggnaderna markerade nr 1–3 får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
2. I byggnaderna nr 1–3 får inte ingrepp göras i stomme eller ursprunglig rumsindelning.
3. I byggnaderna nr 1 och 2 får inte göras ingrepp i eller ändring av äldre fast inredning såsom golv, tak, vägghälsor, listverk, vägg- och takmålningar, äldre papperstapeter, dörrar, fönster och eldstäder.
4. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
5. Den trädgård och park kring byggnaderna som på situationsplanen avgränsas med röd linje skall hållas i ett sådant skick att byggnadsminnets karaktär inte förvanskas och de kulturhistoriska värdena bevaras. Nybyggnader och uppsättande av staket eller andra anordningar får inte ske inom detta område. Tillbehör till trädgården och parken såsom gångvägar, damm och flerårigt växtmaterial som kommit till trädgården under familjen Linderdahls tid eller tidigare får inte tas bort, flyttas eller ändras, dock får äldre flerårigt växtmaterial som dött eller är allvarligt skadat ersättas med likvärdigt nytt växtmaterial. Trädgården och parken skall skötas enligt skötselplan.
6. Samråd skall ske med länsstyrelsen i frågor som rör underhåll och vård av byggnaderna, trädgård och park.

Om särskilda skäl föreligger för att ändra byggnadsminnet i strid mot skyddsbestämmelserna får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML lämna tillstånd till sådana förändringar.

Figur 5. Byggnadsminnets skyddsområde markerat med röd linje. Ur beslut 2016.05.31.

Administrativa fakta

Kommun: Falun

Fastighetsbeteckning: Stora Hyttnäs 2:5

Byggnadsminnesförklaring: 2016.05.31

Tillgänglighet: Öppet för allmänheten.

[Byggnadsminnesförklaring Stora Hyttnäs beslut 2016.05.31](#)
[Stora Hyttnäs i Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister](#)